

Regio

Monumentje 179: Stroompje was eens een vestinggracht

Geplaatst op zondag 7 juni 2009 11:01

- Foto: Boom regionale uitgevers

Het Oude Diep, een zijarm van het Drostendiep, stroomt met een bocht naar links door het noordwestelijk deel van de boerschap Den Hool. Vredig verheft zich een groep bomen naast het jaagpad en daarachter maakt een boerderij het beeld nog landelijker. Alleen ingewijden weten, dat dit smalle stroompje vroeger een vestinggracht was, behorend bij de Schans te Hole.

Op de kaart van Drenthe van 1634 van Cornelis Pijnacker staat hij al ingetekend met de naam Schans ten Hole. Toen was het verdedigingswerk ongeveer dertig jaar oud. Het was echt een strategische plaats voor een schans hier. Gelegen op de oude, door moerassen omgeven weg van het graafschap Bentheim naar Drenthe en vandaar naar Friesland en Groningen, kon hier een binnenvallende vijand met succes worden tegengehouden. Het al aanwezige veel bredere Oude Diep vormde toen ook een natuurlijke barrière, die door een erop aansluitende om de schans aangelegde gracht een eerste verdedigingslinie vormde. De tweede bestond uit de metershoge aarden wallen met drie uitstekende bastions. Het gevaar van een binnenvallende vijand was omstreeks 1600 groot, omdat Spaanse troepen na de verovering van Coevorden en Groningen nog ruimschoots in het Duitse gebied aanwezig waren. Dr. Johan Picardt bevestigde deze dreiging nog maar eens door in 1660 te schrijven, dat er in 1596 al dertig Staatse (Nederlandse) militairen in de schans gelegerd werden om plunderende Spanjaarden tegen te houden. Of ze ook in actie gekomen zijn, is niet bekend. In 1628 kreeg ingenieur Jacob Slijp opdracht de schans te versterken en een jaar later was dit werk gereed. Er werden toen ook kanonnen op de bastions

geplaatst. In 1672, na de inval van Bommen Berend werd de weg vanuit Bentheim nog beter beveiligd door de aanleg van een tweede schans, de nu nog aanwezige Katshaar. Te Hole, Te Holle, ten Hole of de Hole bleef nog lang als verdedigingsbolwerk bestaan. Op de Hottingerkaart van 1792 staat hij als Schans te Hole nog nauwkeurig als vierkant ingetekend, waarbij de weg er middendoor loopt. Daarna is hij ongetwijfeld in onbruik geraakt, verdwenen en bijna vergeten. Echter, in de herfst van 1938 vond Gerard ten Hool van de boerderij op nummer 4 direct ten zuiden van het Oude Diep bij het onderspitten van een aardappelbult een merkwaardig lang voorwerp. Het bleek een zeventiende-eeuws bronzen kanon van anderhalve meter lengte. De hele buurt kwam nieuwsgierig kijken. Het bericht van de vondst bereikte ook burgemeester Bontekoe, die Ten Hool vijftig gulden voor het wapentuig bood. Deze accepteerde het bedrag en zo verhuisde het kanon naar Sleen om daarna door Bontekoe aan het legermuseum in Leiden geschonken te worden. Daar bevindt het zich nog steeds, zeer tot leedwezen van de huidige bewoner van nummer 4, de kleinzoon van Gerard, Gert ten Hool. Hij zou er zeker een mooie plaats voor weten. Samen met zijn vrouw Ans bewoont Gert de voorvaderlijke boerderij met de naam 'Den Hool', gebouwd in 1938. Grootvader Gerard ten Hool had in 1937 de oude hier bestaande hoeve van de familie Ensing gekocht en laten afbreken, waarna hij het jaar daarop met zijn bruid een voor die tijd hoogst moderne behuizing betrok. Kleinzoon Gert vond al heel snel, dat het akkerbouwbedrijf van vader Jo ten Hool niet genoeg kansen voor hem bood. Er moest nog een extra onderdeel komen. Nadat een experiment met een groenteteeltbedrijf mislukt was, kwam hij op het idee zijn zelfverbouwde granen (gerst en tarwe) te laten verwerken in een eigen biermerk. Zo werd het 'Drentsche Schansbier' ontwikkeld, Drents om de afzet te stimuleren en met 'sch' om de historische afkomst te benadrukken. Gert levert nu vier biersoorten: Turfsteker, Boerenblond, Pilsener en Olde Witte, waarin ook tarwe is verwerkt. De bieren worden in België, bij uitstek hét bierland, gebrouwen en op de gevel van het bedrijf prijkt trots de naam 'Drentsche Schans'. Behalve met dit bedrijf heeft Gert het ook nog druk met de bewerking van zo'n 180 hectare akkerland, volledig met eigen machines. Aan de andere kant van het Oude Diep staat een moderne boerderij, waarvan het woonhuis de naam 'Schans te Hole' draagt. Deze boerderij werd in 1970 gebouwd door Jacob Lufting, precies op de plaats van de verdwenen schans. Jacob was zeer geïnteresseerd in het verleden en hij werd daarin gestimuleerd door de Daler huisarts H.G. Remmelts, die tijdens de graafwerkzaamheden regelmatig kwam vragen of er ook wat gevonden was. Dat bleek inderdaad het geval, al ging het meestal om kalken pijpenkoppen. Maar ook musket- en zelfs enkele kanonskogels kwamen tevoorschijn. Verder werden er, vooral later, veel zwerfkeien gevonden, die door Jacob zorgvuldig langs de oprit van het huis werden neergelegd. Jacob Lufting overleed in 2001 en zijn zoon Jan heeft de boerderij omgezet in een jongveebedrijf. Met zijn vrouw Dinie en hun dochter bewoont hij het huis met de historische naam, herinnerend aan de legendarische schans. Evenals de 'Drentsche Schans' én het Oude Diep, eens een brede vestinggracht en nu een beekje, voortkabbellend door een eeuwenoude boerschap. Sta er eens een moment bij stil, bij dit uitzonderlijke monument.